

Araştırma

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR HAKKINDA HAZIRLANAN SOSYAL İNCELEME RAPORLARININ MAHKEME KARARLARINA ETKİSİ

The Effect of Social Inquiry Reports Prepared About Children/Juveniles Driven to Crime on Court Decisions

Semra SARUÇ*
Derya KAYMA GÜNEŞ**

*Yrd. Doç. Dr. ,Anadolu Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
** Sosyal Hizmet Uzmanı Ankara
1. Çocuk Mahkemesi

ÖZET

Bu çalışmada Ankara 1. Çocuk Mahkemesinde, suça sürüklenen çocuklar hakkında, yargılama esnasında sosyal çalışma görevlileri tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporları incelenmiş olup, raporlarda önerilen tedbirlerin mahkeme kararlarında dikkate alınıp alınmadığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırma nicel araştırma yön-

temiyle yürütülmüş ve bu kapsamda Ankara 1. Çocuk Mahkemesinde 2010 yılında yargılanan ve sosyal inceleme raporu hazırlanan 486 çocuğun 372 dava dosyası belgesel tarama yöntemiyle incelenmiştir. Yapılan incelemede suça sürüklenen çocukların sosyo demografik özellikleri, aile özellikleri, suça sürüklenen çocukların işledikleri suç türü, suça sürüklenen çocuklar hakkında sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirler, çocuk mahkemesi tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında yargılama sonunda verilen kararlar ile suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen tedbir kararları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal inceleme raporlarında, sosyal çalışma görevlileri tarafından, suça sürüklenen çocuklar için önerilen tedbirlerin mahkeme tarafından verilen tedbir kararlarında yeterince dikkate alınmadığı ortaya konulmuştur. Sosyal inceleme raporlarında suça sürüklenen çocuklar için toplam 601 tedbir önerisinde bulunulduğu, çocuk mahkemesince 62 tedbir kararının verildiği görülmüştür. Bu durum sosyal inceleme raporlarının çocuk adalet sisteminde işlevselliğinin az olduğunu, mahkemece sosyal inceleme raporlarında yer alan tedbir önerilerine yeterince itibar edilmediğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk suçluluğu, suça sürüklenen çocuklar, sosyal inceleme raporu, sosyal çalışma görevlileri

ABSTRACT

In this research, social inquiry reports prepared by professionals, who are working in Ankara 1st Child Courts about the child driven to crime, have been examined. The aim is to put forward whether the cautions advised in the reports are taken into account in the decisions of courts. The study has been conducted with quantitative research methods, and in this frame 372 court files of 486 prosecuted children whose social inquiry reports prepared in Ankara 1st Child Court in 2010 have been examined through documentary

analysis. In this analysis, socio demographic features, family features, type of crime, measures suggested in the social inquiry reports, judge decisions and measure decisions about child/juvenile driven to crime have been examined. Findings obtained from these analyses indicate that measures suggested by professionals have not been taken adequately into consideration in the decisions of courts. In addition 601 measure suggestions were advised for the child driven to crime and 62 measure decisions were agreed by child court. Its shows that social inquiry reports have less of functionality in child justice system and measure suggestions are not sufficiently taken into consideration.

Key Words: *Child delinquency, child driven to crime, social inquiry report, professionals in the child courts.*

GİRİŞ

Yetişkin suçluluğunda olduğu gibi çocuk suçluluğu da dünyada ve Türkiye’de hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Türkiye’de son beş yıllık dönemde güvenlik birimine suça sürüklenen ile gelen veya getirilen çocuk sayısında belirgin bir artış gözlenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun verilerine göre 2008 yılında güvenlik birimine getirilen suça sürüklenen çocuk sayısı 62.430 iken 2012 yılında bu sayı 100.831 olmuştur. Bununla birlikte 2001 yılında 87.206, 2010 yılında 133.201, 2011’de ise 141.412 çocuk hakkında kamu davası açılmış olup 2001 yılında 5.728, 2010 yılında 13.195, 2011 yılında ise 13.016 dosyada hürriyeti bağlayıcı cezasına hükmedilmiştir (Adalet Bakanlığı İç Denetim Raporu, 2012). Suça sürüklenen çocuk sayısındaki bu artış aynı zamanda çocuk adalet sisteminin de sorgulanmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu çalışmada çocuk adalet sisteminde önemli bir yeri olan çocuk mahkemelerinde sosyal çalışma görevlileri tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporları incelenmiş olup, incelenen raporlarda suça sürüklenen çocukların özellikleri ile raporlarda önerilen tedbirlerin mahkeme kararlarında ne kadar dikkate alındığı üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda sosyal inceleme raporlarının daha iyi anlaşılması açısından çocuk adalet sisteminde kullanılan yaklaşımlar ve sosyal inceleme raporları hakkında bilgi vermenin faydalı olacağı düşünülmüştür.

Çocuk Adalet Sisteminde Kullanılan Yaklaşımlar ve Sosyal İnceleme Raporları

Hüküm öncesi rapor olarak da tanımlanan sosyal inceleme raporu ceza sürecini bilgilendirmek ve yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Bu raporlarda tutuklanan kişinin arka planı, kişisel koşulları ve tutuklu kişinin tutum ve tavırları hakkında mahkemeye doğru bilgiyi sunmak amaçlanmaktadır (Tata ve ark. 2007). Çocuk adalet sisteminde hazırlanan sosyal inceleme raporları “çocukların kanunla ihtilafa düşme nedenlerini ortaya koyarak gereksinim duydukları müdahaleyi öneren sosyo legal belgeler” olarak tanımlanabilir (Uluğtekin, 2011:212). Amaç ise çocuk için en uygun düzenlemeyi içeren hükmün verilmesinde mahkemeye yardımcı olmaktır. Bu bağlamda sosyal inceleme raporları adalet sisteminin içinde bulunduğu yapıdan ya da bir başka ifadeyle adalet sisteminin kullandığı yaklaşımdan bağımsız düşünülemez. Adalet sisteminin kullandığı yaklaşımlar, sosyal inceleme raporlarının önemini göstermesi açısından oldukça belirleyicidir.

Tarihsel süreç açısından sosyal inceleme raporlarının yeri ve önemi, içinde bulunulan çocuk adalet sisteminin yaklaşım veya modeline göre değişiklikler göstermiştir. Bu yaklaşımlar; geleneksel (cezalandırıcı) yaklaşım veya suç kontrol modeli, refah yaklaşımı veya rehabilitasyon modeli, adalet yaklaşımı veya adil yargılanma modeli ve onarıcı adalet (restorative justice) yaklaşımı veya modelidir.

Geleneksel yaklaşım modelinde toplumun suç ve suçludan korunması esastır. Bu yaklaşımın hâkim olduğu bir sistemde çocuk için sosyal inceleme raporu hazırlanmasının hiçbir önemi yoktur. Çünkü bu yaklaşımın odak noktası birey değil, suçun kendisidir (Uluğtekin, 2004).

Refah yaklaşımı ya da rehabilitasyon modelinde ise “paternalizm” yer alır. Yani çocukların gelişimlerinin henüz devam ettiği göz önüne alınarak çocukları korumak için yaşamlarına müdahale edilir. Bu yaklaşımda suç, psikolojik ve sosyal sorunların bir göstergesi olarak değerlendirilir. Bu nedenle bireysellik ilkesi gereği çocuk hakkındaki inceleme çok önemlidir. İnceleme sonunda hazırlanan sosyal inceleme raporu çocuğun kişiliği, psiko sosyal gereksinimleri, suçu işleme koşulları ve nasıl bir tretmana tabi tutulması gerektiği konusunda içerdiği bilgilerle mahkemeye yardımcı olur ve kararı etkiler. Bu yaklaşıma dayalı bir çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporları sistemin belkemiğidir (Uluğtekin, 2004).

Adalet yaklaşımında ise adil yargılanma, toplumsal sorumluluk, kurban (mağdur) ve toplumun hakları, kanunla ihtilafa düşen çocuğun bireysel sorumluluğu ve onarma gibi kavramlar öne

çıkılmaktadır. Bu yaklaşımda sosyal inceleme raporlarının içerdiği bilgilerin ağırlıkları değişmiştir. Sosyal inceleme raporlarında suç olayının merkeze alınması, bilgilerin suçla bağlantılı olması, topluma karşı suç işleme ve zarar verme riskinin belirtilmesi istenmiştir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren çocuk adalet sisteminde onarıcı adalet yaklaşımı kendini göstermeye başlamıştır. Bu yaklaşımın temelindeki amaç, mağdur ve suça sürüklenmiş bireylerin gereksinimleri ile toplumun gereksinimlerini uzlaştırabilmeektir. Bu yaklaşımda suçun ortaya çıkardığı zararın giderilmesi önemlidir. Onarıcı adalet yaklaşımı geçmiş davranışı suçlamaz, geleceğe ilişkin problemleri çözmeye odaklanır. Bu yaklaşımda sosyal inceleme raporlarının işlev ve içeriğinin daha kapsamlı bir niteliğe sahip olacağı ileri sürülmektedir. Çünkü suçun ortaya koyduğu zararın giderilmesi için çocuk, mağdur ve toplumdan oluşan üçlü yapının incelenmesi, gereksinimlerin ortaya konulması ve bu üçlü yapının aktif katılımıyla gerçekleşmesi beklenen onarıcı adalet modellerinin belirlenmesi gerekir (Uluğtekin, 2004; 2011). Son yıllarda Amerika’da çocuk suçluluğu yönünden onarıcı adalet anlayışı yerleşmeye başlamış olup uzlaşmadan beklenen amaç, suçluyu eğitmenin yanında mağdurun zararının bir nebze olsun telafi edilmesine katkıda bulunmaktır (Adalet Bakanlığı İç Denetim Raporu, 2012).

Görüldüğü gibi adalet sisteminde kullanılan yaklaşımlar, sosyal inceleme raporlarının önemini ve derecesini etkilemektedir. Türkiye’de çocuk adalet sistemindeki yaklaşıma bakıldığında ise daha çok “suç” u ön plana alan cezayı öngören geleneksel yaklaşımın

benimsendiği söylenebilir (Uluğtekin, 2004;Tomanbay, 2011; Tarimeri, 2008).

Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları

Çocuk mahkemeleri 19. yüzyılın sonunda, ihmal edilen, istismara uğrayan, suç işleyen çocukları korumayı ve kurtarmayı amaçlayan sosyal reformist hareketin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Çocuk mahkemelerinin tarihine ilişkin ilk gelişme ise 1899'da ABD'de çıkarılan çocuk mahkemesi yasasıdır. Bu bağlamda ilk kez ABD'de, daha sonra ise İngiltere'de kurulan çocuk mahkemeleri, Belçika, Fransa, Hollanda, Almanya ve İtalya gibi Batı Avrupa ülkelerinde de büyük kabul görmüş ve söz konusu ülkelerde çocuk mahkemeleri, çocuk adalet sisteminin niteliğini belirleyen en etkili kurumlardan biri olmuştur (Uluğtekin, 2004).

Başlangıçta çocuk mahkemeleri çocuk suçlulara ve ihmal edilen çocuklara bakım temin eden bir hukuk sistemiyle bütünleşmemiş sosyal hizmet kuruluşu olarak düşünülmüş ve işlev görmüştür. Bu sayede sosyal hizmet mesleğinin gelişimine de önemli ölçüde katkıda bulunmuştur (Siegel ve Sena, 1981: 274'den akt. Uluğtekin, 2004:6).

Bugün modern devletlerin çocuk adalet sistemlerini çocuk mahkemeleri, bu mahkemelerin ilgilendiği alt ve üst yaşlar, soruna müdahale eden hizmet ve programlar oluşturmaktadır (Öntaş, 2004:18). Çocuk mahkemeleri çocuğun ne yaptığı değil neden yaptığı üzerinde durur. Profesyonel gözetim görevlileri sistematik olarak çocuğun problemlerini tanımlamak ve çözümlerini bulmak üzere rapor hazırlarlar (Öntaş, 2004:17).

Türkiye'de çocuk mahkemeleri 1979 yılında çıkarılmış olan Çocuk Mahkemeleri Yasası ile kurulmuş olup, yasanın çıkmasından ancak 9 yıl sonra 1987'de Ankara'da ilk mahkeme kurulabilmiştir. Bugün ülkemizde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 25.maddesi kapsamında 19 çocuk ağır ceza mahkemesi kurulmuş olup bunlardan 9'u faaliyettedir. Bununla birlikte 73 çocuk mahkemesinden ise sadece 57'si faaliyettedir (Adalet Bakanlığı İç Denetim Raporu, 2012). Halen bazı illerde çocuk mahkemesi ile çocuk ağır ceza mahkemesi kurulmamış olup bu mahkemelerin olmadığı yerlerde ceza mahkemeleri bu davalara Çocuk Koruma Kanunu'nun geçici 3. Maddesine göre çocuk mahkemesi sıfatıyla bakmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de çocuk adalet sistemi çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemeleri çerçevesinde, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında yürütülmektedir. Bu kanun kapsamında Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2006) ile Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006) çerçevesinde yürütülmektedir. Bu yasanın en önemli eleştirisi çocuk koruma adı altında çocuklara yönelik ağır ceza mahkemelerinin kurulmasıdır (Tarimeri, 2007, 2008; Tomanbay, 2011). Dünyadaki örnekler incelendiğinde bu mahkemelerin çocuk mahkemelerinden ziyade gençlik mahkemeleri, çocuk yargılaması yerine gençlik yargılaması şeklinde kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda çocuk adalet sisteminin önemli bir halkasını çocuk mahkemeleri ve bu mahkemelerde yapılan

uygulamalar oluşturmaktadır. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) 3. maddesinde “çocuk” daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır. Suça sürüklenen çocuk ise, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirlerine karar verilen çocuk olarak tanımlanmıştır.

ÇKK'nun 5. maddesi ise çocuklara özgü uygulanabilecek koruyucu ve destekleyici tedbirleri içermektedir. Bu tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim sağlık gibi tedbirlerin yanı sıra kurum bakımına yönelik bakım ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlar:

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunların çözümünde yol göstermeye yöneliktir. Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 12/7 maddesinde (Değişik İbare: RG 23/05/2012- 28301) danışmanlık tedbirlerinin Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler tarafından yerine getirileceği belirtilmektedir.

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yöneliktir. Koruyucu ve Destekleyici

Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 13/8 maddesinde eğitim tedbirinin Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili birimleri tarafından yerine getirileceği belirtilmektedir.

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde, çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yöneliktir. Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 14/8 maddesinde bakım tedbirinin Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından yerine getirileceği belirtilmektedir.

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yöneliktir. Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 16/15 maddesinde sağlık tedbirlerinin Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirileceği belirtilmektedir.

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirlerdir.

Koruyucu ve destekleyici tedbirler çocuk hâkimince alınabilmektedir ve tedbir kararı verilmeden önce çocuk hâkimince çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir. Sosyal inceleme raporunun hazırlanmasından sonra çocuk hâkimi tarafından karar verilen koruyucu ve destekleyici tedbirler, tedbir türüne göre ilgili kurumlara

bildirilmekte ve ilgili kurumlardan tedbirlerin uygulanması istenmektedir. Ancak tedbirlerin uygulanmasına ilişkin izleme (tedbir kararı kaldırılıncaya veya çocuk 18 yaşını tamamlanıncaya kadar) çocuk mahkemeleri tarafından yapılmaya devam edilmektedir.

İlgili yasal düzenlemelerde de görüldüğü üzere 5395 Sayılı Kanun sonrası çocuk adalet sistemi farklı Bakanlık ve kurumların işbirliği ile yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda çocuk adalet sistemi içerisinde ekip çalışması anlayışı ön plana çıkmaktadır. Bu ekip içerisinde çocuk mahkemesi hâkimi, sosyal çalışma görevlisi, tedbir kararını uygulayan kurum yetkilisi/yetkilileri bulunmaktadır. Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin farklı bakanlıklar ve farklı bakanlıklar içerisindeki farklı kurum yetkilileri tarafından uygulanması ekip çalışması yaklaşımını öne çıkarmaktadır. Ancak, tüm ekip üyelerinin bir araya gelerek yüz yüze vaka tartışması yapamaması, tedbirlerin sadece belirli dönemlerde hazırlanan SİR'leri ile takip edilmesi ekip çalışmasının sağlıklı bir şekilde yürütülmemesindeki nedenlerdir.

Sosyal inceleme raporları (SİR) çocuk adalet sisteminin belkemiğini oluşturur. Türkiye'de SİR uygulaması 1987 yılının sonunda çocuk mahkemelerinin kurulmasıyla başlamıştır (Uluğtekin, 2004:83). Mahkemelerde genellikle hüküm öncesinde hazırlanan SİR'ler suça sürüklenen çocukların özelliklerini sergileyen ve yapılması gerekenler hakkında mahkemeyi aydınlatan bir bireyselleştirme aracı olarak önemlidir (Uluğtekin, 2004:9).

Bottoms ve Stealman (1968'den akt. Uluğtekin, 2004), mahkemeye sunulan sosyal inceleme raporunun içeriğinde

üç çeşit bilginin yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bilgiler:

1. Mahkemenin suçlu davranışı değerlendirilmesine temel olarak suçlu bireyin toplumsal kökeni ve özgeçmiş hakkında bilgi (geçmişe dönük bakış). Bu bilgiler, çocuğun suç işlemesiyle bağlantılı olan tüm bilgileri kapsamaktadır. Suçlu çocuğun çevresi, ailesi, ailesiyle ilişkileri, okul akran grubu, iş yaşamı ve boş zaman etkinlikleri ile bireysel özellikleri ve özgeçmişine ilişkin bilgilerin, çocuğun suçuyla bağlantılı bir biçimde verilmesi gerekir. Bu nedenle bu bölümde çocuğun suçuna ilişkin bilgiler önem kazanmaktadır.
2. Suçlu bireyin gelecekteki durumu hakkındaki bazı görüşlere temel olarak suçlu bireyin toplumsal kökeni ve şimdiki durumu hakkında bilgi (ileriye dönük bakış). Bu gruptaki bilgiler, suçlu çocuğun geleceği ile ilgili plana ilişkin tüm bilgileri kapsar. Sosyal hizmet uzmanının suç sorununu ele alma ve değerlendirme biçimi, suçlu çocuğun geleceğine ilişkin planlama çabalarında bir temel oluşturur.
3. Cezalandırma seçenekleri konusunda mahkemeye sunulan öneriler. Suçlu çocuğa uygulanacak tretman ile ilgili olarak mahkemeye sunulan görüştür. SİR'in en son bölümünde yer alan öneri, raporun önceki bölümleriyle bağlantılı olarak, çocukla ilgili müdahalede amaçların ne olduğunu, gerçekleşme yolu ve süresini ayrıntılarıyla ortaya koymalıdır. Sosyal hizmet uzmanı öneri oluştururken çocuk hakkında bazı yapıcı seçenekleri almalı, bu seçeneklerin çocuk üzerindeki olası

olumlu/olumsuz etkilerini açıklamak ve daha sonra hangi seçeneğin daha uygun olduğu konusundaki görüşünü gerekçesiyle belirtmelidir.

Türkiye'deki mevzuat açısından bakıldığında 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu sosyal incelemeye şu şekilde yer vermiştir:

Madde 35: (1) "Bu kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur".

(2) Derhal tedbir alınmasını gerektiren durumlarda sosyal inceleme daha sonra da yaptırılabilir.

(3) Mahkeme ya da çocuk hâkimi tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması halinde, gerekçesi kararda gösterilir.

Sosyal inceleme raporlarında yer alması gereken içerikler ise Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2006)'te 21.maddede belirtilmiştir. Yönetmelikteki SİR ile ilgili bilgiler çocuğun bireysel, fiziksel, gelişimsel, psiko-sosyal özellikleri ile içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulları, aile özelliklerini, suçlu olmasına ve korunmaya muhtaç olmasına neden olan etkenler ile Çocuk Koruma Kanunu 5. Maddede belirtilen tedbirlerin hangisinin gerektiğine ilişkin önerilerden oluşmaktadır.

Yönetmelikte SİR içerikleri hakkında yapılan düzenlemeler şu şekildedir:

a) Hakkında inceleme yapılması talep edilen çocuğun;

1. Doğumundan başlayarak geçirdiği gelişim aşamaları,
2. Fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve moral gelişim özellikleri,
3. Ailesinin toplumsal, ekonomik ve kültürel durumu,
4. Aile bireyleri arasındaki ilişki,
5. Okul ve iş ortamı ile boş zamanlarını değerlendirdiği çevre,
6. İçinde bulunduğu hukuki durum ve adli merciler müdahalelerini gerektiren olaylar,
7. İnceleme sırasında uzmanlar tarafından tespit edilen davranışları,
8. Suçluluklarına ve topluma uyumsuzluklarına veya korunmaya muhtaç olmalarına neden olan etkenler hakkında bilgiler,

b) Çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden incelenmesi sırasında elde edilen ve olayın açıklanması bakımından önemli görülen bilgiler,

c) Çocuk hakkında Kanunun 5. maddesinde gösterilen tedbirlerden hangisinin yararlı olacağına, tedbirin yanında denetim altına alınmasına gerek olup olmadığına dair öneriler,

d) Çocuk hakkındaki tedbir ya da denetim kararlarının ne kadar süre ile uygulanması gerektiğine ilişkin öneriler,

e) Çocuklar ve ailelerine uygulanabilecek özel tretman veya psikiyatrik tedavi hususunda öneriler.

Görüldüğü gibi yönetmelikteki sosyal inceleme raporlarının içeriği ile ilgili düzenlemeler, "suça sürüklenen çocuk

hakkında kapsamlı bilgi toplama ve yapılacak müdahale ile ilgili önerilerde bulunma” şeklindedir.

Sosyal inceleme raporları ile ilgili bir başka önemli nokta bu raporları yazan profesyoneller ile ilgilidir. Birçok ülkede sosyal inceleme raporları sosyal hizmet uzmanları ya da denetimli serbestlik görevlileri tarafından yazılmaktadır. Türkiye’de 5395 Sayılı Kanun’a kadar olan sürede sosyal inceleme raporları sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacılar tarafından yazılmakta iken 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda “Sosyal Çalışma Görevlisi” tanımı yapılmış ve birçok meslek grubu bu tanımın içerisinde yer almıştır. İlgili kanun kapsamında sosyal inceleme raporlarını hazırlayan meslek elemanları “sosyal çalışma görevlisi” olarak tanımlanmaktadır. 5395 Sayılı ÇKK’nun 3/1-e maddesi (Değişik: 13/06/2012-6327/38 mad.) gereğince sosyal çalışma görevlisi; psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi ve eğitimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun olan meslek mensuplarını kapsamaktadır. Günümüzde çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde kanun kapsamında tanımlanan sosyal çalışma görevlileri çalışmaktadır. Çocuk Koruma Kanunu Korumacı ve Destekleyici Tedbirlerin Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 17/1-2-3 maddelerinde her mahkemeye en az birer ve iş durumuna göre yeterli sayıda psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında en az lisans düzeyinde eğitim veren kurumlardan mezun olan sosyal çalışma görevlisinin Adalet Bakanlığı tarafından atanacağı, sosyal inceleme raporlarının da öncelikli

olarak mahkemelere atanan sosyal çalışma görevlilerince düzenleneceği belirtilmektedir. Ancak, sosyal çalışma görevlisinin bulunmaması halinde veya görevin sosyal çalışma görevlileri tarafından yapılmasında fiili veya hukuksi bir engel bulunması halinde; sosyal çalışma görevlisi tanımındaki niteliklere sahip olmak şartıyla diğer kamu kurum ve kuruluş çalışan veya serbest icra eden sosyal çalışma görevlileri de sosyal inceleme raporu hazırlamak üzere görevlendirilebilmektedir.

Sosyal inceleme raporları ile ilgili bir başka düzenleme Birleşmiş Milletler Pekin Kurallarında yapılmıştır. Buna göre Birleşmiş Milletler Pekin Kuralları madde 16 sosyal inceleme raporları ile ilgilidir. Bu maddede (Madde 16); “Sosyal araştırma raporları: Yargılayan makam tarafından önemsiz ve tali derecedeki suçlar dışındaki bütün vakalarda çocuğun suçu işlemeyen önceki yaşam koşulları ve suçun hangi ortam içinde işlendiği konusunda hükümden önce yeterli araştırma yapılmalıdır” şeklindedir.

Çocuklara ilişkin davalarda sosyal araştırma raporları veya hüküm öncesi raporları son derece önemli ve vazgeçilmez belgelerdir. Bu belgeler sayesinde yetkili makam çocuğun sosyal ve ailevi geçmişi, okul durumu, eğitim deneyleri vb gibi konularda bilgi sahibi olmaktadır. Bu amaçlar için bazı hukuk sistemlerinde mahkemeye bağlı sosyal servisler ve personel kullanılmaktadır. Ayrıca geçici tahliye sonrası çocuğu gözaltında tutmakla görevli kişiler de bu işle görevlendirilebilir. Bu itibarla bu maddede, nitelikli sosyal araştırma raporları elde edilebilmesi için nitelikli personel kullanımının gereğine işaret edilmektedir.

Görüldüğü gibi sosyal inceleme raporları suça sürüklenen çocuğun geçmişini, geleceğini, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik, ailesel ve çevresel koşulları kapsamlı şekilde analiz eden ve bu doğrultuda çocuğun geleceği ile ilgili tretman öneren önemli bir araçtır. Bu doğrultuda suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesinde önemli bir araç olan sosyal inceleme raporlarının çocuk mahkemesi tarafından ne ölçüde dikkate alındığı ise bu çalışmanın sorunsalıdır.

ÇALIŞMANIN AMACI

Çalışmanın amacı, çocuk mahkemesinde yargılanan suça sürüklenen çocuklar için hazırlanan sosyal inceleme raporlarının mahkeme karar sürecindeki etkisini incelemektir. Bu doğrultuda araştırmanın alt amaçları şu şekilde ifade edilmiştir.

1. Ankara 1. Çocuk Mahkemesinde yargılanan suça sürüklenen çocukların sosyo demografik özellikleri nedir?
2. Suça sürüklenen çocuklar için yargılama sürecinde sosyal çalışma görevlileri tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirler nelerdir?
3. Sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirler mahkeme karar sürecinde dikkate alınmış mıdır?

YÖNTEM

Çalışma, 01.01.2010 ile 31.12.2010 tarihleri arasında Ankara 1. Çocuk Mahkemesinde yargılanan ve hakkında SİR hazırlanan suça sürüklenen çocukların dava dosyalarının incelenmesi ile yapılmıştır. Var olan kayıt ve

belgelerden yararlanarak veri toplama ya "belgesel tarama" adı verilmektedir (Karasar, 1999:183). Duverger (1973) tarafından "belgesel gözlem" şeklinde ifade edilen bu teknik, Rummel (1968) tarafından "doküman metodu" olarak tanımlanmaktadır.

Dava dosyalarında, yargılanan çocukların sosyo demografik özellikleri, suça sürüklenen çocuklar hakkında SİR'lerinde önerilen tedbirler ile sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirlerin mahkeme kararlarında dikkate alınıp alınmadığı incelenmiştir. Ankara 1. Çocuk Mahkemesinde 2010 yılı içerisinde SİR için sosyal çalışma görevlisine gönderilen dosya sayısı 372, suça sürüklenen çocuk sayısı ise 486'dır. Çocuk sayısı dosya sayısından fazladır. Bunun nedeni ise bazen birden fazla çocuğun bir ceza dava dosyası kapsamında yargılanmasıdır. İncelenen dosyaların karara bağlanması uzun sürdüğünden yıl olarak 2010 yılı dosyaları tercih edilmiştir. 2010 yılı içerisinde incelenen dosyaların bir kısmı 2012 bir kısmı ise 2013 yılında karara bağlanmıştır. Bu nedenle incelenen dosyaların sonuçlandırılması beklenilmiştir. Çalışmanın tamamlanması sürecinde sadece 1 dosya karara bağlanmamıştır ve halen yargı süreci devam etmektedir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde Ankara 1. Çocuk Mahkemesinde yargılanan suça sürüklenen çocukların sosyo demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ekonomik durumu, madde kullanım durumu, önceki soruşturma ve kovuşturma deneyimi), aile özellikleri (aile yapısı, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu), suça sürüklenen çocukların

işledikleri suç türü, suça sürüklenen çocuklar hakkında sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirler, suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen kararlar ile çocuk mahkemesi tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen tedbir kararları incelenmiştir. Hazırlanan SİR'lerinde, önerilen tedbir kararları ile mahkemelerin verdikleri kararlarda sosyal inceleme raporlarını ne derece dikkate aldıkları incelenmiştir.

Çizelge 1'de suça sürüklenen çocukların sosyo demografik özellikleri verilmiştir. Suça sürüklenen çocukların sosyo demografik özellikleri incelendiğinde %90'ının erkek %10'unun ise kız çocuğu olduğu görülmektedir. Yetişkin suçluluğunda olduğu gibi suça sürüklenen çocuklar açısından da bakıldığında erkek çocuklarının sayısının fazla olduğu görülmektedir. TÜİK'in verilerine göre Türkiye genelinde güvenlik birimine suça sürüklenme ile gelen veya getirilen çocuk sayısı içerisinde erkek çocuklarının sayısı kız çocuklarından oldukça fazladır. 2010 yılında toplam 83393 çocuğun 74251' i erkek, 9142' si ise kızdır. 2010 yılı Ankara ili verilerinde ise güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların 1299'u erkek, 161'i ise kızdır.

Çocukların büyük bir çoğunluğu (%80,5) 16-20 yaş arasındadır. Çocukların yaşı 2010 yılına göre hesaplanmıştır. Suç tarihinde 18 yaş altında olan bazı çocukların çocuk mahkemesinde yargı sürecinin başlaması ve devam etmesi sürecinde reşit oldukları, bu nedenle en üst yaş sınırının 20 yaş olduğu görülmüştür. En üst yaşın 20 yaş olması yargılamanın uzun süredir devam etmesi ile ilgilidir. Çocuklar suç işledikleri zaman 18 yaşın altındadır. Ancak yargılama sürecinin uzun sürmesi

nedeniyle çocukların 18 yaşını geçmiş olması bu durumu etkilemiştir.

Türk Ceza Kanununa göre "çocuk" kavramı 6. ve 33. maddelerde düzenlenmiştir. 6. maddede çocuk tanımı "henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmıştır. Bunun yanında T.C.K Madde 31 ise çocukluğu 0-12, 12-15 ve 15-18 olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Fıili işlediği anda on iki yaşını doldurmamış olan çocuklar ile 15 yaşından küçük sağır ve dilsiz çocukların ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu çocuklar hakkında ceza kovuşturması yapılamaz. Ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. 12-15 yaş arası olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır. Ceza ehliyet yaşının alt ve üst sınırları ile mevcut yaş grupları ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde ceza ehliyeti 7 yaşında başlıyor iken bazılarında 18 yaşında başlamaktadır.

Çocukların büyük çoğunluğu (%39,5) ortaöğretime devam etmektedir. Bunu %35,8 ile ilköğretim mezunları izlemektedir.

Çocukların %64,2' si orta sosyo-ekonomik durumda olup bunu %28,4 ile alt sosyo ekonomik düzeydeki çocuklar izlemektedir. Çocukların ekonomik durumları, çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kendi ifadeleri doğrultusunda belirlenmiştir.

Çocukların madde kullanım durumları incelendiğinde büyük çoğunluğunun (%84,1) madde kullanmadığı, çok düşük bir oranının ise (%6,2) madde

Çizelge 1. Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo Demografik Özellikleri

	Kişi Sayısı	Yüzde
Cinsiyet		
Erkek	437	90,0
Kadın	49	10,0
Yaş Dağılımı		
0-12 yaş	8	0,6
13-15 yaş	87	18,0
16-20 yaş	391	80,5
Eğitim Durumu		
Okur-Yazar Değil	15	3,11
Okur-Yazar	47	9,6
İlköğretim mezunu	174	35,8
İlköğretim devam eden	40	8,2
Ortaöğretim mezun	8	1,6
Ortaöğretim devam eden	192	39,5
Üniversite mezun	2	0,4
Üniversite devam eden	4	0,8
Öğrenim durumu tespit edilemeyen	4	0,8
Ekonomik Durumu		
Alt sosyo ekonomik	138	28,4
Orta sosyo ekonomik	312	64,2
Üst sosyo ekonomik	30	6,2
Bilinmeyen	6	1,2
Madde Kullanım Durumları		
Madde kullanma deneyimi olan	46	9,5
Madde kullanma deneyimi olmayan	409	84,1
Madde kullanan	30	6,2
Bilgisi tespit edilemeyen	1	0,2
Önceki soruşturma ve kovuşturma deneyimi		
Yok	393	80,9
Var	92	18,9
Bilgisi tespit edilemeyen	1	0,2
Toplam	486	100

kullandığı, %9,5'inin ise daha önceden madde kullanma deneyimi oldukları anlaşılmıştır. Çocukların mahkeme sürecinde olmaları nedeniyle madde kullanımı ile ilgili samimi bilgiler vermediği düşünülmektedir.

Çocukların suç geçmişleri incelendiğinde büyük bir kısmının (%80,9) daha

önceden herhangi bir soruşturma ve kovuşturma geçirmediği görülmüştür. İncelenen çocuklar arasında 1 çocuğun zekâ geriliği nedeniyle bazı bilgileri tespit edilememiştir.

Çizelge 2'de suça sürüklenen çocukların aile özelliklerine ilişkin bulgular verilmiştir. Buna göre çocukların büyük

Çizelge 2. Suça Sürüklenen Çocukların Aile Özellikleri

	Kişi Sayısı	Yüzde
Aile Yapısı		
Çekirdek Aile	395	71,0
Geniş Aile	28	5,8
Tek Ebeveynli Aile	84	17,3
Anne baba ile birlikte yaşamıyor	18	3,7
Hükümlü	8	1,6
Bilinmiyor	3	0,6
Babanın Eğitim Durumu		
Okur-Yazar Değil	11	2,3
Okur-Yazar	23	4,7
İlkokul mezunu	287	59,0
Ortaokul mezunu	75	15,4
Üniversite mezunu	29	6,0
Bilinmeyen	61	12,5
Annenin Eğitim Durumu		
Okur-Yazar Değil	73	15,0
Okur-Yazar	25	5,1
İlkokul mezunu	297	61,1
Ortaokul mezunu	45	9,3
Üniversite mezunu	16	3,3
Bilinmeyen	30	6,2
Toplam	486	100

çoğunluğu (%71,0) çekirdek ailede yaşamaktadır. %17,3'ünün ailesi ise tek ebeveynlidir. Anne ve babasıyla birlikte yaşamayan çocukların oranı %3,7' dir. Bunun yanında çocuklardan 8 tanesi cezaevinde bulunmaktadır.

Çocukların babalarının eğitim durumu incelendiğinde büyük çoğunluğunun (%59,0) ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte aynı şekilde annelerin eğitim durumu da babalarla

paralel doğrultudadır. Çocukların annelerinin büyük çoğunluğu (%61,1) ilkokul mezunudur. Bazı çocukların tek ebeveynle yaşama ve ebeveynlerle yaşamama durumları nedeniyle ebeveynlerinin eğitim durumu hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Çizelge 3'te suça sürüklenen çocukların işledikleri suç türleri incelenmiştir. Buna göre çocukların yargılandığı suç türleri sırasıyla basit yaralama (%42,6),

Çizelge 3. Suça Sürüklenen Çocukların İşledikleri Suç Türleri

Çocukların Yargılanma Nedenleri	Sayı	Yüzde
Basit yaralama	207	42,6
Hırsızlık	117	24,0
Mala zarar verme	99	20,4
Tehdit, hakaret	46	9,5
Silahla yaralama	36	7,4
Uyuşturucu madde bulundurmak	26	5,3
Cinsel taciz	12	2,5
Konut dokunulmazlığını ihlal	12	2,5
6136 sayılı Kanuna muhalefet	10	2,1
Kamu malına zarar vermek	10	2,1
Sahte resmi belge kullanmak	8	1,6
Cezaevinden firar etmek	6	1,2
Trafik güvenliğini tehlikeye sokmak	5	1,0
5607 sayılı Kanuna muhalefet	4	0,8
Karşılıksız yararlanma	3	0,6
Genel güvenliğini tehlikeye sokmak	3	0,6
Resmi belgede sahtecilik	2	0,4
Bilişim suçları	2	0,4
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	2	0,4
Görevi yaptırmamak için direnme	2	0,4
Diğer	7	1,4

hırsızlık(%24),malazararverme(%20,4), tehdit ve hakarettir (%9,5). Bazı çocukların yargılanmakta olduğu dosya içeriğinde birden fazla suç nedeniyle yargı sürecinde oldukları bu nedenle çocuk sayısı ile suç türleri sayısı arasında farklılık bulunduğu görülmüştür.

TÜİK'in verilerinde 2010 yılı Ankara genelinde güvenlik birimine gelen veya getirilen suça sürüklenen çocukların isnat edilen suç türü incelendiğinde sırasıyla yaralama (588), hırsızlık (332),

uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak (101), cinsel suçlar (51), mala zarar vermek ve tehdit gelmektedir. Aynı şekilde 2010 yılı Türkiye dağılımı incelendiğinde yine yaralama (30180), hırsızlık (21857), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satın almak (5552), mala zarar verme (2916), tehdit (2763) ve cinsel suçlar (2723) gelmektedir.

Çizelge 4'te sosyal inceleme raporlarında suça sürüklenen çocuklar hakkında

Çizelge 4. Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Sosyal İnceleme Raporlarında Önerilen Tedbirler

	Sayı	Yüzde
Tedbir önerisi verilen	259	53,3
Tedbire gerek yok	227	46,7
Tedbir Önerileri	Sayı	
Danışmanlık	Çocuğa	117
	Aileye	114
Sağlık	Psiko. Tedavi	44
	Madde tedavisi	80
Eğitim	Temel eğitim	29
	Mesleki eğitim	7
	İşe yerleştir.	50
Ekonomik Destek	Aynı nakdi yar	44
	Yeşil kart	17
Denetimli Serbestlik		79
Bakım		2
Barınma		1
Diğer		17
Toplam	601	

önerilen tedbirler yer almaktadır. Bulgulara göre sosyal çalışma görevlilerinin hazırladığı sosyal inceleme raporlarında 227 (%46,7) çocuk hakkında psiko sosyal işlevselliklerinde önemli bir olumsuzluk belirlenemediğinden herhangi bir tedbir önerisi bulunmamaktadır. Çocukların geriye kalan %53,3' ü (259 çocuk) hakkında ise 601 tedbir önerisinde bulunulmuştur. Öneriler arasında en fazla yapılan öneri 117 çocuğun "kendisine danışmanlık", 114 çocuğun "ailesine danışmanlık" tır. Sağlık tedbir önerilerine bakıldığında, 80 çocuğa madde tedavisi, 44 çocuğa ise psikolojik tedavi tedbiri önerilmiştir. Eğitim tedbir önerileri incelendiğinde ise 29 çocuğa temel eğitim, 50 çocuğa işe yerleştirme, 7 çocuğa ise mesleki eğitim önerildiği görülmektedir.

Diğer diye adlandırılan tedbir önerileri ise şu şekildedir: çocuğu boks sporundan men etme, çocuğun annesine psikolojik tedavi, çocuğun babasına psikolojik tedavi, çocuğun ebeveynlerinin şahsi ilişkilerinin değerlendirilmesi, çocuğun cezaevinin değiştirilmesi, çocuğun ihmal ve istismarının araştırılması, çocuğa vasi tayini, çocuğun annesinin düzenli bir işe yerleştirilmesi, çocuğun babasının düzenli bir işe yerleştirilmesi, çocuğun abisinin madde tedavisi, çocuğun kardeşlerinin SHÇEK'in ücretsiz gündüz bakım hizmeti veren kreş hizmetlerinden yararlandırılmasıdır. Bu tedbirlerin suça sürüklenen çocuğun dışındaki aile bireylerine yönelik olduğu görülmektedir. Raporların dayanağı ise 5395 Sayılı ÇKK'da genellikle suça sürüklenen çocuğa yönelik tedbirler bulunmaktadır. Diğer aile bireylerine yönelik ise sadece aileye danışmanlık tedbiri bulunmaktadır. Bu nedenle rapordaki diğer aile bireylerinin tedavi, iş

durumu, bakımı gibi konularda tedbirler önerilememektedir.

Sosyal inceleme raporlarında ailelerin eğitim durumlarıyla da bağlantılı olarak çocuk gelişimi ve eğitimi, ebeveyn-çocuk etkili iletişimi, ergenlik sorunları ve çözüm yolları gibi konularda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığı belirlendiğinden aileye danışmanlık tedbirinin yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu durum çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde ailenin önemini göstermektedir. Tedbirler arasında en az önerileni ise barınmadır. Bu durum, kurum bakımından ziyade çocuğun aile yanındayken psiko sosyal ve ekonomik açıdan desteklenerek suça sürüklenmesini engellemeye yönelik amaç içerdiğini göstermektedir.

Çizelge 5'te çocuk mahkemesi tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen kararlar yer almaktadır. Çizelgedeki toplam karar sayısı ile çocuk sayısının eşit olmamasının nedeni bazen bir çocuğun aynı dosya içeriğinde birden fazla suç nedeniyle yargı sürecinde bulunması ve aynı dosya içerisinde birden fazla müştekinin (Şikâyetçi ya da suçtan zarar gören) bulunmasıdır. Dosya içerisindeki her bir müşteki için her bir suç türü her bir çocuk için mahkemece ayrı ayrı değerlendirilmekte ve karara çıkmaktadır. Bu nedenle çocuk sayısı, yargılanmakta olan suç türleri ve çocuk mahkemesi tarafından verilen kararlar arasında farklılık bulunmaktadır.

Çizelgede de görüldüğü gibi çocuk mahkemesi tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında sadece 62 tedbir kararı verildiği görülmektedir.

Veriler arasında belirtilen "düşme kararları" tarafların şikâyetlerinden

Çizelge 5. Çocuk Mahkemesi Tarafından Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilen Kararlar

KARAR	Sayı
Hükmün açıklanmasının geriye bırakılması	266
Beraat	148
Düşme	92
Para cezası	89
Tedbir	62
Denetimli Serbestlik	45
Hapis cezası	25
Birleştirme	12
Tedbir kararına yer yok	7
Ceza tedbirlerine yer yok	6
Davası devam eden	1
TOPLAM	753

vazgeçmesi durumunda ve kanun kapsamında vazgeçme ile davanın düşebileceği suç türlerine göre davanın sonlandırılmasını ifade etmektedir.

Ceza ehliyeti olmadığı varsayılan 13 yaş altı grubun yargılanmasının yapılamayacağından mahkemece bu çocuklar hakkında sadece tedbir kararları verilmektedir. Bu nedenle çizelgeye göre 7 çocuk hakkında "herhangi bir tedbir kararına yer yok" kararı verilmiştir.

Hakkında herhangi bir tedbire yer yok kanaati oluşturularak verilen 7 karar dosyası incelendiğinde, dosyaların 3'ünün mala zarar verme, 4'ünün yaralama nedeniyle adli mercilerde bulunduğu, ancak suça sürüklenen çocukların suç tarihi itibarıyla 12 yaşını doldurmamış olması nedeniyle soruşturma makamınca kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilerek, 5395 Sayılı ÇKK'nun 7/1, 8/1 maddeleri uyarınca aynı kanunun 11. maddesi delaleti ile 5. maddesindeki güvenlik tedbiri

niteliğindeki koruyucu ve destekleyici tedbirlerden bir veya bir kaçına karar verilmesi talebi ile çocuk mahkemesine sevk edilen dosyalar olduğu görülmüştür. Çocuk mahkemesince çocuklar hakkında SİR hazırlatıldığı ve çocukların psiko sosyal ve ekonomik koşullarında herhangi bir olumsuzluk belirlenmemesi nedeniyle çocuklar hakkında herhangi bir tedbire yer olmadığı kararı verildiği anlaşılmıştır.

Verilen kararlara bakıldığında çocuk mahkemelerinde çıkan kararların cezai amaç gütmeyeceği, çocuklara ikinci bir şans verilerek genellikle hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararının verildiği görülmektedir.

Çizelge 6' da çocuk mahkemesi tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen tedbir kararları yer almaktadır. Çizelgeden anlaşılacağı üzere suça sürüklenen çocuklar hakkında toplam 62 tedbir kararı verilmiştir.

Çizelge 6. Çocuk Mahkemesi Tarafından Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilen Tedbir Kararları

Tedbir Kararları	Sayı
Danışmanlık	Çocuğa 19
	Aileye 3
Sağlık	Psikolojik Destek 1
	Madde tedavisi 12
Eğitim	Temel eğitim 1
	Meslek eğitimi 0
	İşe yerleşme 0
Ekonomik Destek	Ayni nakdi yar 3
	Yeşil kart 1
Denetimli Serbestlik	20
Bakım	0
Barınma	0
Diğer	2
Toplam	62

Suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen danışmanlık tedbirleri incelendiğinde verilen danışmanlık tedbirinin çocuk mahkemesince 19'unun çocuğa danışmanlık, 3'ünün aileye danışmanlık şeklinde olduğu görülmektedir. Aileye danışmanlık tedbir karar dosyaları incelendiğinde, dosyaların suç türlerinin 1'inin mala zarar verme, 2'sinin cinsel istismar ve 1'inin hırsızlık konulu olduğu görülmüştür. Suç türleri ile verilen tedbir kararı arasında bir ilişkinin bulunmadığı düşünülmüştür. Hakkında çocuk mahkemesi tarafından danışmanlık tedbiri kararı verilen suça sürüklenen çocukların dosyaları suç türü açısından incelendiğinde, 17'sinin kullanmak için uyuşturucu madde

bulundurmamak ve satın almak, 1'inin hırsızlık ve 1'inin cinsel istismar olduğu anlaşılmıştır. Bu durum kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmamak nedeniyle yargı sürecinde olan suça sürüklenen çocuklara danışmanlık tedbirinin uygulanabilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Eğitim tedbir kararlarına bakıldığında sadece 1 karar ile temel eğitim bulunmaktadır. Hakkında temel eğitim kararı verilen dosya incelendiğinde suç konusunun cinsel istismar olduğu görülmüştür.

Çocuk mahkemesince çocuklara verilen sağlık tedbirleri incelendiğinde toplam 13 sağlık tedbirinin 1'inin psikolojik

destek/psikiyatrik tedavi amaçlı, 12'sinin de uyuşturucu ve bağımlılık yapıcı madde tedavisi amaçlı olduğu görülmektedir. Psikolojik destek/psikiyatrik tedavi olarak sağlık tedbiri kararı verilen dosya içeriğine bakıldığında suç türünün cinsel istismar olduğu görülmüştür. Uyuşturucu madde tedavisi amaçlı olarak verilen 12 sağlık tedbirinin karar dosyaları incelendiğinde hepsinin suç türünün kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak ve satın almak olduğu görülmüştür. Bu durum uyuşturucu madde tedavi amaçlı sağlık tedbiri ile suç türü arasında bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir.

Madde tedavisi amaçlı sağlık tedbiri kararı verilen dosyaların gerekçeli kararları incelendiğinde tedbirin 5395 Sayılı ÇKK'nun 5. maddesine göre verilmediği, Türk Ceza Kanunu (TCK) 191/2-3-4. maddeleri gereğince karar verildiği görülmüştür. İlgili kanun maddesinde, "uyuşturucu madde kullanmak için uyuşturucu madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; mahkeme hüküm vermeden önce kişi hakkında denetimli serbestlik ve tedavi tedbirine (uyuşturucu madde kullanıyorsa) veya sadece denetimli serbestlik tedbirine (uyuşturucu madde kullanmıyorsa) karar verebilir, hakkında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri verilen kişiye danışmanlık hizmeti verecek bir uzman da görevlendirilebilir, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri koşullarına uyan kişi hakkında yargılandığı davanın düşmesine; aksi takdirde kişi hakkında davaya devam olunarak hüküm verilmektedir" denmektedir. Bu durum verilebilecek cezaya karşılık tedbirin verildiğini, tedbirin bir yaptırım niteliğinde olduğunu, bu nedenle 5395

sayılı ÇKK'nun 5/1-d maddesinde belirtilen sağlık tedbiri ile tam anlamı ile uyuşmadığı düşünülmektedir.

Çizelgede de görüldüğü gibi bakım ve barınma tedbirlerine yönelik herhangi bir karar bulunmamaktadır.

5395 sayılı ÇKK'nun 5. maddesindeki koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarında belirtilmemesine rağmen çocukların ailelerinin ekonomik açıdan desteklenmesi amaçlı kararlar da söz konusu olabilmektedir. Çizelgeye bakıldığında 3 çocuğun aynı-nakdi yardımlarla desteklenmesinin, 1 çocuk için de Yeşil kart hizmetlerinden yararlanması kararının bulunduğu görülmektedir.

5395 Sayılı ÇKK'nun 7/4. maddesi gereğince mahkeme hâkimi, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verdiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilmektedir. Çizelge 6' da da görüldüğü gibi toplam 20 çocuk hakkında denetim kararı verilmiştir.

Çizelgede diğer olarak belirtilen başlıkta mahkemenin "belirli bir süre internet kafeye gitmekten yasaklanması" kararı verdiği görülmektedir. Verilen 2 karar dosyası incelendiğinde, yaralama ve hırsızlık konulu olan dosyaların 5395 sayılı ÇKK'na göre verilmemekle birlikte TCK 50/1-d maddesine istinaden özgürlüğü kısıtlayıcı tedbir olarak değerlendirildiği görülmüştür.

Çizelge 7' de çocuk mahkemesi tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen tedbir kararları ile SİR'lerinde önerilen tedbir kararlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Çizelge incelendiğinde SİR'lerinde çocuklar için toplam 601 tedbir önerisinde bulunduğu, mahkemece ise 62 tedbir kararının verildiği görülmektedir. Çocuk

Çizelge 7. Çocuk Mahkemesi Tarafından Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilen Tedbir Kararları ve SİR'lerinde Önerilen Tedbirlerin Karşılaştırılması

Tedbir Kararları		SİR'de Önerilen	Mahkemede Verilen Tedbir	Aynı	Farklı
Tedbire gerek yok		227	7	7	0
Danışmanlık	Çocuğa	117	19	14	5
	Aileye	114	3	3	0
Sağlık	Psikolojik tedavi	44	1	1	0
	Madde tedavisi	80	12	11	1
Eğitim	Temel eğitim	29	1	1	0
	Mesleki eğitim	7	0	0	0
	İşe yerleştirme	50	0	0	0
Ekonomik Destek	Aynı Nakdi Yard.	44	3	3	0
	Yeşil kart	17	1	1	0
Denetimli Serbestlik		79	20	10	10
Bakım		2	0	0	0
Barınma		1	0	0	0
Diğer		17	2	0	2
Toplam		601	62	51	18

mahkemesinin verdiği 62 tedbirin ise sadece 51'inin sosyal inceleme raporları ile aynı doğrultuda verildiği diğer 18'inin ise sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirler dışında verildiği anlaşılmıştır. Bu durum sosyal inceleme raporlarının çocuk adalet sisteminde işlevselliğinin az olduğunu, mahkemece sosyal inceleme raporlarında yer alan tedbir önerilerine yeterince itibar edilmediğini göstermektedir. Oran olarak değerlendirildiğinde sosyal çalışma

görevlilerinin hazırladığı sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirlerin sadece %8,5 gibi çok düşük bir kısmının mahkeme kararlarına yansıdığı anlaşılmaktadır.

Sosyal inceleme raporlarında 227 çocuk hakkında psiko sosyal işlevselliğelerinde önemli bir olumsuzluk belirlenmediğinden herhangi bir tedbir önerisi bulunmamaktadır. Herhangi bir tedbir önerisi önerilmeyen 227 çocuktan 7'si

hakkında çocuk mahkemesinin de herhangi bir tedbir kararı vermemekle koruyucu ve destekleyici tedbir kararı uygulanmasına yer olmadığı kararı verildiği anlaşılmaktadır. Herhangi bir tedbir kararı uygulanmasına yer olmadığına karar verilen dosya içerikleri incelendiğinde çocukların ceza sorumluluğunun bulunmadığı bir yaş aralığında (0-12) bulunması nedeniyle ceza yargılamasının yapılamadığı, bu nedenle de kararda 'tedbir uygulanmasına yer olmadığı' ifadesinin belirtildiği görülmüştür. Ancak geriye kalan 220 çocuğun dosyaları incelendiğinde, çocukların ceza sorumluluk yaşında olması nedeniyle ceza dava dosyası kapsamında yargılandıkları, yargılama sonucunda da SİR'lerinin paralelinde herhangi bir tedbir kararına hükmedilmediği görülmüştür. Ancak bu dosyalar kapsamındaki kararlarda tedbirlere ilişkin herhangi bir hüküm ifadesi belirtilmediği için sadece 7 mahkeme kararı sosyal inceleme raporu önerileri ile aynı olarak değerlendirilmiştir.

Sosyal inceleme raporlarında toplam 231 danışmanlık tedbir önerisinin bulunmasına rağmen toplam 21 danışmanlık tedbiri kararının bulunduğu görülmektedir. Bu durum sosyal inceleme raporlarında önerilen danışmanlık tedbir önerilerinin mahkemece değerlendirilerek karara bağlanma oranının düşük olduğunu göstermektedir.

Hazırlanan sosyal inceleme raporlarında toplam 86 eğitim tedbirinin önerildiği, ancak önerilerden sadece bir tanesinin temel eğitim olarak karar verildiği görülmüştür. Bu durum sosyal inceleme raporlarında önerilen eğitim tedbir kararlarının mahkemece değerlendirilerek karara bağlanma oranının oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

SİR'lerinde toplam 80 uyuşturucu madde tedavisi önerisinin bulunduğu, mahkemenin ise 12 madde tedavisi tedbir kararı verdiği göze çarpmaktadır. Bunun yanında madde tedavisi önerilen çocuklardan 26 suça sürüklenen çocuğun, kullanmak amacı ile uyuşturucu madde bulundurmamak ve satın almak nedeniyle adli mercilerde bulunduğu görülmektedir (Çizelge 3). Bu durum hazırlanan sosyal inceleme raporlarında uyuşturucu konulu dışındaki dosyalarda da madde tedavisinin önerildiğini ancak çocuk mahkemesince farklı suç konulu olan dosyalarda madde tedavisine karar verilmediğini göstermektedir.

Çizelgede de görüldüğü gibi SİR'lerinde önerilmesine rağmen 2 bakım ve 1 barınma tedbir önerisinin dikkate alınmadığı görülmüştür.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarında belirtilmemesine rağmen çocukların ailelerinin ekonomik açıdan desteklenmesi amaçlı kararlar da söz konusu olabilmektedir. Çizelgeye bakıldığında çocuk mahkemesinin 3 çocuğun aynı-nakdi yardımlarla desteklenmesinin, 1 çocuk için de Yeşil kart hizmetlerinden yararlanması kararının bulunduğu görülmektedir. Ancak SİR'lerinde önerilen tedbirlerde toplam 85 çocuk için ekonomik destek önerilmesine rağmen mahkemenin 4 ekonomik destek kararı vermesi, önerilen tedbirlerin karara etkisinin düşük olduğunu göstermektedir.

Çocuk mahkemesi tarafından verilen tedbir niteliğindeki kararlar ile SİR'lerinde önerilen tedbirler karşılaştırıldığında mahkemece verilen toplam 51 tedbir kararının SİR'lerinde de önerildiği, ancak 18 tedbir kararının SİR'lerinde önerilmemesine rağmen

mahkemece karar verildiği görülmektedir. Bu durum mahkemece tedbir kararı verilmesi durumunda SİR'lerinin değerlendirilmeye alındığını ve işlevselliğinin bulunduğunu düşündürmektedir.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ankara 1.Çocuk mahkemesinde yargılanan suça sürüklenen çocukların mahkeme kararları ve bu kararlarda sosyal inceleme raporlarında önerilen tedbirlerin çocuk mahkemesi tarafından dikkate alınıp alınmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmış olan bu çalışmada elde edilen bulgular, sosyal çalışma görevlileri tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında hazırlanan sosyal inceleme raporlarının mahkeme karar sürecinde dikkate alınmadığını göstermektedir. Sosyal inceleme raporlarının incelenmesiyle elde edilen bulgulardan anlaşılacağı üzere mahkeme kararlarında sosyal inceleme raporunun etkisi görülememiştir. Uluğtekin'in çalışmasında da (2004) 114 kararın sadece 32'sinde SİR'dan söz edilmektedir. Gerek Uluğtekin'in çalışması gerek bu çalışmada da olduğu gibi sosyal inceleme raporlarının mahkeme kararlarına etkisi oldukça sınırlıdır. Mahkemelerin çocuk hakkında hazırlanmasını istediği sosyal inceleme raporundan mahkeme kararlarında neredeyse hiçbir şekilde yararlanmaması sosyal inceleme raporlarının uygulamadaki etkisi açısından oldukça düşündürücüdür. Bu durum 'ekip çalışma' sınıfının çocuk adalet sisteminde nitelikli olarak uygulanmadığını göstermesi açısından önemlidir. Çocukların yüksek yararı doğrultusunda sosyal inceleme raporlarının çocuk adalet sistemindeki etkisinin ve öneminin artırılabilmesi için ekip çalışması yaklaşımının sağlıklı

bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda hukuk fakültelerinde ve Türkiye Adalet Akademisi'nde sosyal çalışma görevlileri, sosyal inceleme raporu ve ekip çalışması konularında eğitim programlarının hazırlanması ve bu bağlamda tüm adalet çalışanlarının eğitilmesi oldukça önemlidir. Bununla birlikte hizmet içi eğitimlerin bir başka önemli katkısı, karar vericiler (hâkim ve savcılar) ile sosyal çalışma görevlileri arasındaki etkileşiminin artırılması açısından gereklidir.

Sosyal inceleme raporları ile ilgili bir başka önemli konu, hazırlanan raporların içeriğinin kapsamı ile ilgilidir. Uluğtekin (2004) çalışmasında, sosyal inceleme raporlarındaki müdahale kısmının yeterince kapsamlı olmadığını ve mahkemeler tarafından dikkate alınmadığı gerekçesiyle müdahalede gereken ayrıntıdan kaçınıldığını belirtmiştir. Gerçekten de sosyal inceleme raporlarının böyle bir gerekçeyle müdahale önerisinin eksik yapılması raporun var olma biçimine ve dolayısıyla sosyal hizmetin kuram uygulama biçimine zarar verebilir. Uluğtekin (2004:157)'e göre sosyal inceleme raporunun esas işlevi, suçun ortaya çıkışına dayalı olarak çocuğun yeniden toplumsallaşma sürecinde ona yol göstermektir. Raporların kuramsal çerçeveden yoksun olduğunu gösteren en önemli eksiklik ise müdahale bölümünün yetersizliğidir. SİR, bilgi toplama ve değerlendirmeyi kapsadığı için aynı zamanda müdahaleye de yol göstermektedir. SİR, müdahale bölümündeki bilgilerle çocuk mahkemesi ve toplumdaki diğer kaynak sistemler arasında bir köprü oluşturur.

Bu çalışmada da incelenen sosyal inceleme raporlarında suça sürüklenen çocuklardan alınan bilgilerin tamamının

adliye ortamında sadece çocuklarla yapılan görüşmelerden alındığı, çocuğun ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşme yapılmadığı, çocuğun içinde bulunduğu ev, aile ve çevrenin, çocuğun yaşadığı yer ziyaret edilmeden değerlendirildiği anlaşılmıştır. Sosyal inceleme yapılabilmesi için gerekli araç imkânlarının sağlanmaması nedeniyle çocuk mahkemesinde suça sürüklenen çocukların yaşadıkları sosyal çevre ve etkileşim halinde olunan sistemlerin (aile, arkadaş, okul, iş ortamı vb.) incelenemediği bu nedenle sosyal inceleme raporlarının en önemli ayağı olan 'sosyal çevre' nin değerlendirilemediği anlaşılmıştır. Sosyal inceleme raporlarının mahkeme kararlarına etkisinin az olmasındaki etkenlerden birinin, belirtilen nedenlerle suça sürüklenen çocuk için yapılan değerlendirilme öncesinde yapılması gereken incelemenin önemli bir aşamasının yapılamaması olduğu düşünülmektedir. Aynı şekilde Südütemiz (2009) tarafından yapılmış olan bir başka çalışmada da sosyal inceleme raporlarının tamamına yakın bir oranının ev ziyareti yapılmadan, yarısının ise aile görüşmeleri yapılmadan hazırlandığı ortaya konmuştur.

Sosyal inceleme raporlarının içeriği ile ilgili bir başka çalışma Adalet Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Bu bağlamda Adalet Bakanlığı İç Denetim Raporuna göre (2012) kimi sosyal inceleme raporlarının amaca uygun olarak yeterince düzenlenemediği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte bazı raporların çocuğu bireyselleştirmekten uzak olduğu, çevreyle ve çocukla ilgili diğer bilgilere yeterince yer vermediği, çocuğun nasıl bir müdahaleye ihtiyacı olduğuna ilişkin derinlemesine bir araştırma ve analiz çalışmasından yoksun olduğu

vurgulanmaktadır. Buna göre sosyal inceleme raporlarında eksik görülen yönler şu şekilde sıralanmıştır; Çocuğun yaşı ile gelişmişlik düzeyinin uyumlu olup olmadığı, nüfusa doğumdan sonra mı? Yoksa gecikmeli olarak mı kaydedildiği, suçun işlendiği günün yanında saati, şüpheli çocuğun ailedeki, okuldaki, mahalledeki ve arkadaşları arasındaki durumu, önceki suç kayıtları ile verilen tedbir, ceza ve denetim kararları, işlediği iddia olunan suçun olumsuz etkilerinin farkında olup olmadığı, neden olduğu zararı giderme, özür dileme, sorunu çözme hususunda istekli olup olmadığı, suça sürüklenen çocuğun ailesi, çevresi, işyeri, okul ve arkadaş çevresi ile görüşülüp görüşülmediği, görüşülmüşse ne kadar görüşüldüğü, şüpheli çocuk ile ailesine bilgilendirme yapılıp yapılmadığı gibi konular sosyal inceleme raporlarında belirtilmemiştir ve dolayısıyla amaca uygun değildir.

Aynı raporda ailenin durumunun yerinde gözlenmesi ve çocukların suç bataklığından kurtarılabilmesi için yaşadığı çevrenin koşullarının analizinin yapılması ve çözüm bulmaya yeterli sosyal inceleme raporları ile hüküm kurulması gerektiği vurgulanmakta ve düzenlenen raporların bu açıdan kontrol listeleri aracılığıyla denetlenmesi önerilmektedir. Bunun yanında raporda da vurgulandığı gibi adliyelerin çoğunda uzmanların görüşme yapacağı odanın bulunmaması, sahada araştırma yapmalarını sağlayacak gerekli araç, gereç ve taşıtın olmaması, güvenlik konusunda güçlük çekilmesi gibi nedenlerle suça sürüklenen çocuklar açısından hayati öneme sahip saha çalışması yapılmadan adliye koridorlarında ya da hâkim odasında yapılan kısa süreli görüşmelerle sosyal inceleme

raporları düzenlenmektedir. Çocukların yüksek yararı doğrultusunda, çocuk adalet sisteminde çalışan sosyal çalışma görevlilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesine, sosyal inceleme için gerekli mekânsal ve maddi kaynakların sağlanmasına yönelik düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır.

Sosyal inceleme raporlarındaki farklılıkların bir başka nedeninin çocuk mahkemelerinde çalışan farklı meslek gruplarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bilindiği gibi çocuk mahkemelerinde çalışmak üzere sosyal çalışma görevlisi adı altında psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanında eğitim veren kurumlardan mezun meslek grupları çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları açısından sosyal inceleme raporları eğitimi aldıkları mesleğin temel aracı iken diğer meslek gruplarının eğitimi açısından aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Bu nedenle farklı meslek elemanlarının sosyal inceleme raporunu yazıyor olması raporlar arasındaki farklılıkların temel nedeni olarak düşünülebilir.

Özellikle çocuk mahkemelerinde çalışan sosyal çalışma görevlilerinin görev tanımları, çalışma usul ve esasları, yazılan sosyal inceleme raporlarının standardı ile ilgili uygulamada sorunlar olduğu aşikârdır. Sosyal inceleme raporlarının incelemeyi yapan uzmana göre farklılıklar taşınması gerek hüküm verenler açısından gerekse çocuğun yüksek yararı açısından da sıkıntılıdır. Dolayısıyla çocuk mahkemelerinde çalışan uzmanların çalışmalarını düzenleyecek ve ayrıca yazılan sosyal inceleme raporlarını standardize edecek bir yöntemliğe ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Bunun yanında vurgulanması gereken bir başka önemli nokta sosyal inceleme raporlarının ilgili yasada zorunlu olarak tutulmaması ile ilgilidir. Çocuk Koruma Kanunu'nun 35. maddesinde suça sürüklenen çocuklar için alınması zorunlu olması gereken sosyal inceleme raporlarının mecbur kılınmaması ve "gerektiğinde" şeklinde hâkimin isteğine bırakılmış olması tartışma yaratacak bir durumdur. Bu durum özellikle Uluslararası Pekin Çocuk Sözleşmesine aykırı olup sözleşmeye göre sosyal inceleme raporlarının zorunluluk olduğu ve mutlaka alınması gerektiği ortadadır.

Sosyal inceleme raporları suç işleyen bireyin bireyselleştirilmesi sürecidir. Suç ve suçu işleyen bireylerin her ne kadar paydaş özellikleri ve nedenleri olsa da suça bulaşmış bireye yapılacak müdahalede bireyselleştirilme önemlidir. Bu nedenle suça sürüklenen her çocuğa sosyal inceleme raporunun düzenlenmesi gerekir. Sosyal inceleme raporları suça sürüklenen çocukların yaşamını resmeden belge niteliğindedir. Bu resim çocuğun geçmişi, suç işleme sürecini ve geleceğini içerir. Bu resme bakmadan verilecek ceza ya da tedbir ne çocuğa nede topluma bir fayda sağlayabilir.

KAYNAKLAR

Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı İnceleme Raporu. (2012). Hazırlayan: İbrahim Demirtaş, http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/faaliyet/yayinlanan_rapor/2012-3pdf Erişim Tarihi 17 Haziran 2013.

Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin (Bejing) Kuralları). 29 Kasım 1985.

Bottoms, A. ve A. Stelman (1988). Social inquiry reports. Aldershot: Gower.

Çocuk Koruma Kanunu, 5395 Sayılı. 3/7/2005. Resmi Gazete 15/7/2005 Sayı: 25876

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. Adalet Bakanlığı, Resmi Gazete Tarihi: 23/12/2006 Sayısı: 26386

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 24/12/2006 Tarih ve 26386 Sayılı Resmi Gazete.

Duverger, M.(1973). Sosyal bilimlere giriş: Metodoloji açısından. Çev. Ünsal Oskay. Ankara, Bilgi Yayınevi.

Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, 9.Basım, Ankara.

Öntaş, Ö. (2004). Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmetin Güçlendirme Yaklaşımı Bağlamında Suça Yönelen Çocuk Polis İlişkisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara.

Rummel, J.F.(1964). An introduction to research procedures in education. Second Edition. Harper and Row.

Siegel L.J. ve J.J. Senna (1981). Juvenile delinquency. New York: West Publishing.

Südütemiz, O (2009). İstanbul Kartal Çocuk Ağır ve Çocuk Mahkemelerine sunulan sosyal inceleme raporlarının değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Anabilim Dalı.

Tarımeri, N. (2007). Çocuk Koruma(ma) Kanunu, Kitap 1, *Çocuk ve Gençlik Koruma Sistemi ve Uygulamalarına Bakış ve Tespitler*. Ankara: SABEV Yayını, Sosyal Çalışma Dizisi:14

Tarımeri, N. (2008). Çocuk Koruma(ma) Kanunu, Kitap 1, *Çocuk ve Gençlik Koruma Sistemi ve Uygulamalarına Bakış ve Tespitler*. Ankara: SABEV Yayını, Sosyal Çalışma Dizisi:20

Tata, C., Halliday, S., Hutton, N. Ve McNeill, F. (2007). 'To inform and advise' *The interpretation and use of pre-sentence reports in the sentencing process*. Paper Presented to the Annual Conference of the International Society for the Reform of the Criminal Law 2007: 20th Anniversary Conference. <http://www.isrcl.org/Papers/2007/Tata.pdf>.

Tomanbay, İ. (2011). Avrupa Birliği ülkelerinde çocuk koruma anlayışı ve Türkiye'deki Çocuk Koruma Kanunu. *Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar*, Edit. Süleyman Hançerli, Bilal Sevinç, Cüneyt Gürer ve Muzaffer Cihat Öner. SABEV Yayını, ANKARA. Sayfa: 17-31

TÜİK İstatistikleri (2010). <http://www.tuik.gov.tr>

Uluğtekin, S. (2004). Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları. Türkiye Barolar Birliği Yayınları:71, ANKARA.

Uluğtekin, S.(2011). Çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporlarının yeri ve önemi. *Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar*, Edit. Süleyman Hançerli, Bilal Sevinç, Cüneyt Gürer ve Muzaffer Cihat Öner. SABEV Yayını, ANKARA. Sayfa: 211-230